

تبعیت از ولی، اصل و حقیقت حیات حضرت ابوالفضل العباس (ع) است

حجت‌الاسلام خانجانی، با اشاره به سیره حضرت عباس (ع) در طول حیات مطهرش اظهار کرد: تبعیت از ولی اصل و حقیقت حیات حضرت ابوالفضل العباس (ع) است.

حجت‌الاسلام خانجانی، با اشاره به سیره حضرت عباس (ع) در طول حیات مطهرش اظهار کرد: تبعیت از ولی اصل و حقیقت حیات حضرت ابوالفضل العباس (ع) است.

خبرگزاری مهر، گروه دین و آئین، فاطمه ضیافتی فرامرزی: امروز چهارم شعبان، سالروز میلاد باسعادت قمر بنی هاشم حضرت ابوالفضل العباس (ع) است. سفای کربلا، علمدار کربلا، سفای تشنگان و هر آنچه که با نام و یاد واقعه جان سوز کربلا گره بخورد، تداعی گر نام حضرت ابوالفضل العباس (ع) باب الحوائج است.

به بهانه سالروز ولادت حضرت عباس (ع) بر آن شدیم در رابطه با ویژگی‌ها و دوران حیات آن حضرت با حجت‌الاسلام «قاسم خانجانی»، عضو هیأت علمی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه به گفت‌وگو بنشینیم که در ادامه حاصل آن را می‌خوانید:

*از دل‌آورمردی‌های حضرت ابوالفضل العباس (ع) در تاریخ اسلام نقل‌های فراوانی وجود دارد و اساساً تا آن اندازه که از شجاعت آن حضرت به ویژه در واقعه کربلا بحث شده کمتر از نقش آفرینی ایشان تا قبل از جریان عاشورا سخن به میان آمده است؛ با توجه به این مساله درباره دوران حیات حضرت عباس (ع) پیش از عاشورا چه مواردی نقل شده است؟

واقعیت آن است که نقش آشکار قابل توجهی برای حضرت عباس (ع) تا قبل از جریان عاشورا ذکر نشده است و این مساله علل مختلفی دارد. نخست آنکه ائمه اطهار (ع) و خانواده آن بزرگواران یک ویژگی مشترک داشتند بر این مبنا که با وجود و حیات امام معصوم از او تبعیت و ولایت پذیری داشتند و هیچ اقدامی را جلوتر از امام معصوم و یا موازی با او انجام نمی‌دادند. این رویه خاندان اهل بیت (ع) بوده است و مخصوص حضرت ابوالفضل (ع) نیست.

امام حسین (ع) نیز چنین بود و با وجود امام حسن مجتبی (ع) عملی بدون هماهنگی با آن حضرت انجام نمی‌داد. همچنان که با وجود مراجعه مردم عراق و کوفه و درخواست آنان از سیدالشهدا (ع) برای قیام علیه معاویه، آن حضرت نمی‌پذیرد چراکه امام حسن مجتبی (ع) امام حئی است و در نتیجه آن حضرت مواضع برادر خود را داشته و حرکتی مجزا نمی‌کنند.

بنابراین حضرت ابوالفضل (ع) نیز چنین بود و با وجود امام حسن (ع) و امام حسین (ع) جلوتر از آن بزرگواران حرکت نمی‌کند چه در دوران حیات معاویه و ماجراهایی که اتفاق افتاد و چه پیش از این دوران و زمان حیات حضرت امیر (ع) که قضیه حکمیت پیش آمد.

در نتیجه تبعیت از امام یک اصل و حقیقت از زندگی حضرت ابوالفضل (ع) است. موضوع دیگری که باید به آن توجه داشت سن آن حضرت است. بخشی از این دوران مربوط به سنین کودکی حضرت است. ایشان در سال ۲۶ هجری متولد شد و طبیعتاً از جمله نخستین میادینی که می‌توانست حضور داشته باشد جنگ‌های سه‌گانه حضرت علی (ع) است. برای مثال جنگ جمل در سال ۳۶ اتفاق افتاد که در آن زمان حضرت ابوالفضل حدود ۱۰ سال سن داشت و از سوی دیگر با وجود امام حسن (ع) و امام حسین (ع) که بیش از بیست سال بزرگ‌تر از آن حضرت بودند طبیعی است که اقدامی از ایشان نقل نشده است.

حتی در پایان این ایام و زمان شهادت حضرت امیر (ع) نیز آن حضرت از نظر سنی حدود ۱۴ سال سن دارد؛ بنابراین نقش آفرینی چندانانی را در دوران حیات حضرت امیر (ع) نمی‌توان برای ایشان در نظر گرفت ضمن اینکه اساساً آن حضرت با توجه به سن کم حضرت ابوالفضل (ع) اجازه حضور در میدان جنگ را به ایشان نمی‌دادند.

بعد از این ایام به دوران امام حسن (ع) می‌رسیم که جریان‌ات مربوط به صلح با معاویه و موارد مرتبط با آن به وقوع پیوست. در طول ۱۰ سالگی که امام حسن (ع) امامت را به عهده دارند نیز هرگز اقدامی جلوتر از آن حضرت از سوی ابوالفضل العباس (ع) نمی‌بینیم.

اگر کسی خود را از امام جدا کرد یا در خط موازی با امام قرار گرفت هر ویژگی هم که داشته باشد از بین می‌رود. مهمترین خصیصه حضرت عباس (ع) جدا نشدن از راه امامت و ولایت بود

امام حسن (ع) در سال ۴۹ به شهادت می‌رسد یعنی زمانی که حضرت عباس (ع) جوانی حدود ۲۴ ساله است. دوران امامت حسین بن علی (ع) نیز حدوداً ۱۰ سال به سکوت و کنار آمدن با معاویه می‌گذرد. ممکن است برخی بگویند که چرا حضرت ابوالفضل (ع) با وجود آنکه شجاعت داشته و دوران جوانی را سپری می‌کرده است علیه معاویه اقدامی نکرد، پاسخ آن است که اولاً خود امام حسین (ع) دست کمی از این خصایص در آن دوران نداشتند و مساله دیگر اینکه فقط شجاعت و دلیری و جنگاوری مطرح نیست. اینجا مساله تبعیت از امام مطرح است. شاید در این مجال مناسب باشد اشاره ای به این ویژگی داشته باشیم که امام باقر (ع) و امام صادق (ع) نسبت به حضرت ابوالفضل (ع) بیان کردند. در زیارت حضرت ابوالفضل (ع) از تعبیر مواسات استفاده می‌شود. یعنی همدردی و شریک بودن با امام.

اگر کسی خود را از امام جدا کرد یا در خط موازی با امام قرار گرفت هر ویژگی هم که داشته باشد از بین می‌رود. مهمترین خصیصه حضرت عباس (ع) جدا نشدن از راه امامت و ولایت بود. و این ویژگی چنان اهمیت داشت که حتی در زیارت نامه ایشان بر آن تاکید شده است.

چه بسا حضرت عباس (ع) ویژگی‌های متعددی داشت که به آن حضرت اجازه قیام و حتی تشکیل یک حکومت را می‌داد اما ایشان هیچگاه جلوتر از امام حرکت نمی‌کرد و اقدامی نکرد.

*با توجه به اینکه بحث به اینجا رسید، اشاره ای به زیارت حضرت ابوالفضل (ع) داشته باشید و اینکه چه تعبیری برای علمدار کربلا در این زیارت ذکر شده است؟

لازم است به این نکته اشاره داشته باشم که ما در میان زیارت نامه‌های موجود دو زیارت ماثور داریم یعنی زیارت نامه ای که از سوی امام معصوم انشا شده است، یکی زیارت حضرت عباس (ع) و دیگری حضرت معصومه (س) است. این اهمیت فراوانی دارد که این دو بزرگوار با اینکه امام نبودند اما زیارتنامه‌شان چنین ویژگی دارد. در اینجا به برخی از نکات در زیارتنامه حضرت عباس (ع) اشاره می‌کنم:

نکته اول همان اطاعت از امام است که در چند فراز از این زیارت بدان اشاره شده است از این رو در زیارت آن حضرت می‌خوانیم: «السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْعَبْدُ الصَّالِحُ الْمُطِيعُ لِلَّهِ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ»؛ «سلام بر تو ای بنده شایسته فرمان بر خدا و رسول خدا و امیرمومنان و حسن و حسین (ع)». چنان که پیش‌تر اشاره شد در اینجا به اطاعت ایشان از هر سه امام اشاره شده است ته فقط امام حسین (ع) و ته فقط در کربلا. جالب آن است که به اطاعت از خدا و رسول خدا (ص) نیز اشاره می‌شود در حالی که ایشان در زمان رسول خدا (ص) حضور نداشتند و این نشان می‌دهد که اطاعت از امام مساوی با اطاعت از خدا و رسول خدا (ص) است از این رو این چنین خطاب شده است. اطاعت از امام و ولی امر چنان اهمیت دارد که در چند فراز بعد هنگامی که طلب جزای خیر برای حضرت عباس می‌شود بخشی از آن در مقابل اطاعت از والیان امر شمرده شده و گفته اند «وَأَوْفَىٰ جَزَاءً أَحَدٍ مِّمَّنْ وَفَىٰ بِتَبِعَتِهِ، وَاسْتَجَابَ لَهُ دَعْوَتَهُ، وَأَطَاعَ وُلَاةَ أُمْرِهِ»؛ یعنی پاداش یکی از کسانی که به بیعت او وفا کرد و دعوتش را اجابت کرد و از والیان امر اطاعت کرد؛ همچنان که در پایان زیارت باز به این اطاعت اشاره شده و خطاب شده است «وَالْأَخِ الدَّافِعِ عَنِ أُخِيهِ الْمُحِبِّ إِلَىٰ طَاعَةِ رَبِّهِ»؛ (برادر دفاع کننده از برادرش بودی و پاسخ دهنده طاعت پروردگارش). این موضوع نشان می‌دهد اطاعت از امام و ولی که اطاعت از خداست در رأس ویژگی‌های حضرت عباس قرار داشته است که در چند مورد از این زیارت به آن اشاره می‌شود.

نکته دوم عدم سستی و استقامت در راه است. از این رو خطاب می‌شود «أَشْهَدُ أَنَّكَ لَمْ تَهِنْ وَلَمْ تَنْكَلْ» گواهی می‌دهم که تو سستی نوریزدی و باز نایستادی و این نشان از ثابت قدم بودن حضرت عباس در این راه دارد.

نکته سوم بصیرت و آگاهی بسیار زیاد حضرت عباس است. این ویژگی با این عبارت مورد تأکید قرار گرفته است که «وَأَنَّكَ مَصِيَّتَ عَلِيٍّ بِصِيرَةٍ مِنْ أُمَّرِكَ»؛ «از دنیا رفتی در حالی که بر کار خود آگاهی و بصیرت داشتی». این موضوع نیز چنان اهمیت دارد که علاوه بر این فراز از زیارت در فرمایشی از امام صادق (ع) نیز مورد تأکید قرار گرفته است که فرمود: «كان عمنا العباس نافذ البصيره»، «عموی ما عباس، نافذ البصیره بود»؛ یعنی او نه تنها بصیرت داشت، بلکه دارای بصیرت نافذ بود و این موضوع بسیار مهم است؛ زیرا شاید بتوان گفت که چنین تعبیری در مورد هیچ امام زاده ای بیان نشده است.

نکته چهارم اظهار خیر خواهی و همدردی حضرت عباس با امام زمان خودش است که با این عبارت بدان اشاره شده است: «أَشْهَدُ لَقَدْ تَصَحَّتْ لِيْلَهُ وَ لِرَسُولِهِ وَ لِأَخِيكَ قِيَمَةُ الْأَخِ الْمُوَأَسِي» (گواهی می‌دهم که تو برای خدا و رسولش و برادرت خیرخواهی نمودی، پس چه خوب برادر همدردی بودی). نکته برجسته این فراز خیر خواهی و همدردی با امام است که حضرت عباس به خوبی آن را به انجام رساند که در این زیارت مورد تأکید قرار گرفته است.

*درس امروز برای ما از زندگی حضرت عباس (ع) چیست؟

زندگی حضرت عباس (ع) درس های بسیاری برای امروز دارد و بسیاری از این موارد را از همان زیارت نامه ایشان می توان به دست آورد که فکر می کنم اگر همین چند مورد که بدان اشاره شد با دقت و به خوبی مورد توجه قرار گیرد بسیاری از مشکلات زندگی امروز حل خواهد شد. اطاعت از امام و تبعیت از ولایت، عدم سستی و داشتن استقامت در راه حق، داشتن بصیرت و روشن بینی و آگاه بودن به زمان و همچنین خیر خواهی و همدردی با امام و ولی زمان که بدان اشاره شد اگر با اعتقاد و بر اساس باور قلبی و بدون توجیه و فرافکنی به آن عمل شود از موارد مهمی است که می تواند راه را بسیار هموار کند و بتوانیم در زندگی امروز نیز مشکلات را به خوبی حل کنیم.